UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXXXVII. De perseuerantia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

fligit animā. Vnde & in ſuſtinendo hmōi afflictionē pōt eſſe patiētia, ſicut & in ſuſtinēdo quaſcunq; alias triſtitias. Sic ergo ſm quod ſub eadē ratione mali contriſtātis pōt cōprehēdi, & dilatio boni ſperati, q̄ pertinet ad longanimitatē, & labor quē homo ſuſtinet in continuata executione boni operis, quod pertinet ad cōſtantiā, tā lōganimitas, quàm ēt conſtantia, ſub patientia comprehenduntur. Vnde & Tull. * diffiniens patientiā dicit, ꝙ patientia eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa volūtaria, ac diuturna perpeſſio rerū arduarū ac difficiliū. Quod dicit arduarū, pertinet ad cōſtantiā ī bono. Quod dicit difficiliū, pertinet ad grauitatē mali, quam propriè reſpicit patiētia. Quod verò additur, diuturna ſiue diutina, pertinet ad longanimitatem ſm quod cōuenit cū patientia. Et per hoc patet reſponſio ad 1. & 2.

Ad iii. dicendum, ꝙ illud qđ eſt longinquū loco, quàmuis ſit remotū à nobis, nō tñ eſt ſimpliciter remotū à natura rerū, ſicut id, quod eſt lōginquū tempore: & ideo nō eſt ſimilis ratio. Et p̄terea, quod eſt longinquū loco, non affert difficultatē, niſi ratione temporis: quia quod eſt longinquum loco à nobis, tardius tēpore ad nos poteſt peruenire.

Ad iiii. Concedimus. Tamē conſideranda eſt rō illius differētiæ, quam glo. * aſſignat, quia in his, qui ex infirmitate peccāt, hoc ſolū videtur importabile, quòd diu perſeuerant in malo: & ideo dicitur, quòd ex longanimitate ſupportantur. Sed hoc ipſum, ꝙ aliquis ex ſuperbia peccat, importabile videtur: & ideo per patientiam dicūtur ſuſtineri illi, qui ex ſuperbia peccant.

Qvaestio cxxxvii.

De perſeuerantia, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de perſeuerantia, & vitijs oppoſitis.

Circa perſeuerantiam autem quęruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum perſeuerantia ſit virtus.

¶ Secundò, Vtrum ſit pars fortitudinis.

¶ Tertiò, Quomodo ſe habet ad conſtantiam.

¶ Quartò, Vtrum indigeat auxilio gratiæ.

Articvlvs primvs.

Vtrum perſeuerantia ſit virtus.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̄, ꝙ perſeuerātia non ſit virtus, quia ut Philoſop. dicit in 7. Ethic. * continentia eſt potior quàm perſeuerātia: ſed continētia non eſt virtus, ut dicitur in 4. Ethic. † ergo perſeuerantia non eſt uirtus.

¶ 2. Præt. Virtus eſt qua rectè viuitur, ſm Aug. in li. de li. arbit. * ſed ſicut ipſe dicit in li. de pſeuerātia, † nullus pōt dici perſeuerātiā habere quādiu viuit, niſi perſeueret uſque ad mortem: ergo perſeuerantia non eſt uirtus.

¶ 3. Præt. Immobiliter perſiſtere in opere uirtutis requiritur ad omnem uirtutem, ut patet in 2. Eth † ſed hoc pertinet ad rōnem perſeuerantiæ: dicit enim Tullius in ſua Rhet. † quòd perſeuerātia eſt in ratione bene conſiderata

ſito de ſpe magnorum Quod demum dicitur, quòd eadem eſt virtus boni & mali oppoſiti, gratis non conceditur. Sed hoc obſtante, ſuperius oſtenſum eſt rationabiliter poni patientiam virtutem gratuitam reſpectu malorum in ordine ad patriam cœleſtem.

¶ Circa relictū dubiū, An patiētia diſtinguatur in formatā, & informem, dicendum eſt, ꝙ cum virtus, immo, & habitus quilibet, corrumpatur ex hoc ipſo, quod rō formalis ſeu obiecti, ſeu materiæ, ceſſat, & tādiu ſit quādiu rō formalis ſaluatur in eo, vt patet de ſciētia, quę perdito medio depditur, & quādiu medium applicatū habetur, ſcientia eſt & ſimiliter in habitibus in uſis, fides tandiu in aliquo eſt, quandiu quis credit omnia reuelata à Deo Eccleſiæ Chr̄ianę, ita ꝙ ſtatim, ꝙ quis aliquid pertinaciter crederet, quātūcunque oppoſitū determinauerit Eccleſia, habitū infuſæ fidei ſtatim perdit: quo circa ad videndum an aliqua virtus poſſit eſſe informis, ſpectādum eſt, an ſua formalis rō, qua attingit obiectū ſuum, ſaluetur ſine charitate. Si eñ pōt ſine charitate ſaluari, poteſt eſſe informis. Si non pōt ſaluari ſine charitate hmōi ratio, non pōt eſſe informis. Propter hoc .n. fides pōt eſſe informis, prudētia aūt nō, vt patet ex ſuperius dictis. Quantū aūt ab authore concipio, qui poſuit patiētiam, vt eſt ſpecialis virtus, eſſe virtutem gratuitā non politicā, rō formalis patientiæ conſiſtit in æquanimi tolerantia aduerſorum propter ſupernaturalia bona. Hoc autem nō poteſt eſſe informe, cum ſine charitate eſſe nequeat, vt in litera probatur. Vnde virtus patientiæ ſic eſt charitatis comes, quod aut non eſt, aut eſt cum charitate. Et propter hoc Apoſtolus poſuit primogenitam charitatis patientiam.

¶ Sed occurrit hoc in loco dubium maius contra doctorē, quia ex hoc ipſo, ꝙ ad patientiam, ſm quòd ad ipſam ſpectat omnia tolerare propter bonum ſupernaturale, ſequitur quòd ad ipſam ſpectet etiam ſuſtinere amiſſionem vitæ, quæ eſt ſummum bonum naturale. Et ſi hoc conceditur: ergo non eſt virtus adiuncta fortitudini, ſed excedens potius ipſam.

¶ Ad hoc dicitur, quòd author loquitur in hoc articulo de patientia communiter, hoceſt, vt comprehendit patientiam ſpecialem virtutem, & patientiam partem fortitudinis infuſæ. Sic enim accepta patientia, ad omnia aduerſa ſe extendit pro futuræ patriæ bono toleranda. Nec obſtet, quòd dicat, Patientia ſm quod eſt virtus, quia per hoc non ſolum intelligit, quòd ſit ſimpliciter virtus, ſed ꝙ attingat ad perfectionē virtutis ſimpliciter: paria ſiquidē hæc ſunt quo ad propoſitū. Et hoc ſm inuenitur in patientia parte integrali fortitudinis infuſæ, & adiūgitur vniuerſaliter patientia fortitudini, vel quaſi pars integralis, vel vt pars potentialis, quia æquanimis triſtitia ſecundario concurrit ad immobiliter perſiſtendū in arduis, ad quæ directè tendit fortitudo: qm̄ triſtitia eſt circa mala non vt ardua, ſed abſolute, cum ſit paſſio concupiſcibilis, & ad ſeruiendum fortitudini aſſumatur. Et propterea dato, ꝙ excederet fortitudinem quo ad numerum malorū, excedi tur tñ à fortitudine quo ad excellentiā & difficultatē obiecti qm̄ eſt circa maxima mala ſub rōne ardui. Patiētia aūt, vt ſæpe dictum eſt, verſatur circa mala abſolute, non vt ardua, quia eſt in concupiſcibili.

¶ *Super Quæſtionis 137 Artic. 1.*

In ar. 1. q. 137. dubia duo occurrūt circa corpus articuli ex Martino in q. 1. de perſeuerantia in eodem tractatu. Primum eſt circa rōnē, quæ in litera affertur, Vbi occurrit ſpecialis ratio difficultatis, & boni, ibi eſt ſpecialis virtus: ſed in omni opere virtutis occurrit ſpecialis rō difficultatis, & boni ex ipſa diuturnitate temporis Nam hoc ipſum, quod eſt diu inſiſtere alicui difficili, ſpecialem difficultatē habet: & ideo perſiſtere diu in aliquo bono vſque ad conſumationē, ſpectat ad ſpecialē virtutē. Arguit ſiquidē contra hanc rationem dupliciter. Primò, quia ſequeretur, ꝙ ſm quamlibet circūſtantiam, quę poteſt afferre difficultatem in opere, ponenda eſſet vna ſpecialis virtus, vt ponitur pſeuerātia. Probatur ſequela, ſub maiore S. Tho. ſubſumēdo, Sed ex circunſtātijs loci, modi agendi, finis, perſonæ, in omni virtute eſt ſpecialis ratio difficultatis boni. Nam difficilius eſt continere irā cū paruipenſus eſt homo in publico, quàm in priuato: & cum a ſeruo, quam ſi à domino, uel ſocio. Et ſimiliter difficilius eſt exercere iuſtitiam contra potentem, quàm contra pauperē, & pro tempore quo eges alicuius auxilio, quàm pro tēpore, quo nō eges illo. Secūdò, Sicut ſpecialis difficultas ex diuturnitate tp̄is accidit, ita ex frequenti repetitione operis, vt patet in ieiunio quadrageſimæ, & in quotidiana perſolutione officij diuini, & pręſertim in choro. Et tamen Beatus Tho. non ponit aliquam ſpecialem virtutem propter difficultatem ex frequenti repetitione operis: ergo.

¶ Secundū dubium eſt circa concluſionem principalem .ſ. Perſeuerantia eſt ſpecialis virtus. Contra, inquit, Perſeuerantia nō eſt aliud quàm virtus perſeuerans, accipiendo virtutem cōiter ad actum, & ad habitum. Probatur, tum quia iuſtitia, & ſic de aliis, inclinat ad eliciendum exequendum, & continuandum tandiu, quandiu recta ratio dictat. Non ergo eſt neceſſaria alia virtus propter diuturnitatem. Antecedens probatur ex Ariſt. 2. Eth. ponente conditiones virtutes ex parte operantis, ſcilicet quòd operetur ſciens, & eligens, & propter hoc firmiter, & immobiliter,

Infra art. 2. cor. & ad 1. & 2. q. 138. ar. 1. cor. & 3. diſt. 33. q. 3 art. 3. q. 1. ad 4. & q. 4. ad 1.

* Li. 7. cap. 7. circa med. tom. 5.

Lib. 5. circa fin. to. 5.

* Li. 2. de li. arb. cap. 19. to. 1.

Aug. lib. de bono perſeuerātiæ, ca. 1. to. 7.

* Lib. 2. cap. 4. tom. 5.

Lib. 2. de inuentione in ſol. 3. ante finem libri.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

F mobiliter, tū quia poſito recto dictamine, & electione recta, & opere iuſto cōtinuato vſq; ad finē operis, remotis quibuſcunq; alijs virtutib. ponitur perſeuerātia. ergo perſeuerātia iuſtitiæ nō eſt alia virtus à iuſtitia, & ſic de alijs. Secūdò, Si peſeuerātia eſt virtus diſtincta à virtute perſeuerāte, ſequeretur proceſſus in īfinitū, quia perſeuerare diu ī ipſa pſeuerātia habet eandem rōnem difficilis, & boni ex ipſa diuturnitate tēporis, quā habent opera aliarū virtutū. Qua ergo rō ne ponit perſeuerātia diſtincta ab alijs, ponēda eſt diſtincta ab iſta, & ſic in infinitū. Aut eadē rōne qua ipſa perſeuerātia ponitur circa diuturnitatē ſui actus, aliæ quoq; virtutes cōcedant circa diuturnitatē, ꝓprij act⁹.

Lib.2. Ethi. ca.3. in fin. tom.5.

¶Ad euidētiā horū ſcito, ꝙ ſicut magnanimitas reſpicit magnū in opere cuiuſcunque virtutis, ita perſeuerātiæ virtus reſpicit diuturnū in opere cuiuſcū que virtutis. Et propterea ſicut magnū dupliciter cōſideratū eſt ſuperius, ſcilicet vt cōditio operis abſolute, & vt ratio principaliter obiecta, & ītenta, ita diuturnitas cōſideratur & vt circumſtantia operis, & ſic ſpectat ad eandem virtutē, ad quā ſpectat illud opus, & vt rō principaliter intēta, & ſic ponitur obiectū ſpecialis virtutis, quæ dicitur perſeuerātia propter rōnē literæ.

D.1026.

¶ Et ad primā rōnē contra eā negatur ſequela loquendo de circūſtantis, vt ſic: quoniā nec perſeuerantia ponitur circa diuturnitatē, vt eſt circūſtātia. Verumtamen cōceditur, ꝙ quæcunq; circunſtātia poteſt transferri in rōnē formalē alicuius boni moralis ſm ſpeciē diſtincti ab aliis, conſtituere poteſt ſpecialem virtutem. Quæ aūt affert arguens ſunt circunſtantiæ, vt ſic, & ideo non variant ſpeciem, ſed magis, aut minus in eadem ſpecie.

K ¶Ad ſecūdā dicitur, ꝙ frequens eiuſdē operis repetitio ad obſeruationē vnius totalis operis conſumandi ſub diuturnitate cōprehenditur, qm̄ eiuſdem moris eſt ex intentione tendere ad diu inſiſtendum operis conſumationi, ſi opus vnum pluries propterea repetendum eſt, etſi opera ſuccedentia ſint diuerſa.

¶Ad ſecundū dubiū negatur primo aſſumptū, vel diſtinguatur, ꝙ perſeuerantia ſumitur dupliciter ſ. ex conditione, & ex principali intentione, & ꝙ perſeuerantia ex conditione habitus eſt ipſa virtus perſeuerans. Nā quilibet habitus ex conditione immobilitatis firmat ad diu perſiſtendū. Sed perſeuerātia, quæ ex principali intentione in quolibet opere tendit ad ipſam diuturnitatem, non eſt ipſa virtus iuſtitiæ, temperantiæ, &c. quæ perſeuerat, ſed alia. Et per hoc patet reſpōſio ad vtrāque probationē antecedentis: qm̄ gratis conceditur, ꝙ quælibet virtus poteſt perſeuerare ex conditione, ſed non ex principali intentione.

¶Ad ſm argumentū negatur ſequela proceſſus in infinitū: qm̄ iſta ſpecialis virtus, quę eſt perſeuerantia, quę per ſe primo tēdit ad diuturnitatē in quocunq; actu virtutis, ſufficit ad tēdēdū ad diuturnitatē proprii actus, ſicut & ... de aliis virtutibus, quia nulla earū tēdit ... ſe primo, ſeu ex principali intētione. Et ... per ſe primo in diuturnū tendēte iſta verò, ... non eget aliqua alia tendente ad diuturnita...

... finem operis virtuoſi. Contra arguitur, ... vere perſeueraſſe dicitur, qui nō cōplens ... fuit per mortem, vel violentiam.

¶Ad euidentiā eorū, q̄ in primo dubio ... vnūquodq; ens tunc pōt vere ... aliquo, qn̄ iuxta naturæ ſuæ cōditione ... ua entia tūc dn̄r eſſe, qn̄ ſunt nō ... pria inchoata. Dr̄ namq; hodiernus ... eſt. Vnde ab inchoatione vſq; ad termin... lo tēpore, hodie. Et ſimiliter ... ædificatio domus eſt; quamuis nihil ... pediri ne terminetur. Proportionabiliter ... ꝙ quandocūq; aliquis incępit ... ſeuerat, & de illo actu vere dicitur, ... ſtat, ſi nō conſumetur, ſicut nō obſtat, ... cōſumatur, quin ædificatio cępta ... tio. Et ſi hodiernus dies nūquam ... fuerit verū prius dicere, hodie, in ... aliud eſt loqui de perſeuerantia, & aliud ... mata. Ad verificandum ſiquidem ... ſeuerantia, ſufficit quòd actus ille ... conditionibus inchoatus, & ſic in ...

ſtabilis, & perpetua permāſio. ergo perſeuerantia nō eſt ſpecialis virtus, ſed conditio oīs virtutis.

Sed contra eſt, qđ Andro. dicit, ꝙ perſeuerātia eſt habitus corū, quib. immanēdū eſt, & nō immanendū, & neutrorū: ſed habitus ordinās nos ad benefaciēdū G aliquid, vel omittēdū, eſt virtus: ergo perſeuerantia eſt virtus.

Respon. Dicendū, ꝙ ſm Philoſ. in 2. Eth.* virtus eſt circa difficile, & bonū. Et ideo vbi occurrit ſpecialis rō difficultatis, vel boni, ibi eſt ſpecialis virtus. Opus aūt uirtutis pōt habere bonitatē, & difficultatem ex duobus. Vno quidē modo, ex ipſa ſpecie actus, qui accipitur ſm rationē proprij obiecti: alio mō ex ipſa diuturnitate tēporis. Nā hoc ipſum, quod eſt diu inſiſtere alicui difficili, ſpecialē difficultatem habet. Et ideo H diu perſiſtere in aliquo bono uſque ad cōſumationē, pertinet ad ſpecialem uirtutē. Sicut ergo tēperātia, & fortitudo [d] ſunt ſpeciales uirtutes, eo ꝙ altera earū moderatur delectationes tactus, qđ de ſe difficultatē habet: altera aūt moderatur timores, & audacias circa pericula mortis, quod etiā ſm ſe difficile eſt: ita ēt perſeuerātia eſt quędam ſpecialis uirtus, ad quam pertinet in his, uel in alijs uirtuoſis operibus diuturnitatē ſuſtinere, prout neceſſe eſt.

I Ad primum ergo dicendū, ꝙ Philoſophus accipit ibi perſeuerātiā ſm quod aliquis perſeuerat in his, in quibus difficillimū eſt diu ſuſtinere. Non eſt aūt difficile diu ſuſtinere bona, ſed mala. Mala aūt, quæ ſunt pericula mortis, ut plurimū nō diu ſuſtinētur, quia ut frequētius cito trāſeunt, uñ reſpectu illorū nō eſt ꝓcipua laus perſeuerantiæ. Inter alia aūt mala ꝓcipua ſunt illa, quæ opponūtur delectationib. tactus, quia hmōi mala attendūntur circa neceſſaria uitæ, puta, circa defectum G ciborū, & aliorū hmōi, quæ qn̄que imminent diu ſuſtinēda. Nō eſt aūt difficile hæc diu ſuſtinere illi, qui circa hoc non multū triſtatur, nec ī oppoſitis bonis multum delectatur: ſicut patet intēperato, in quo hmōi paſſiones nō ſunt uehemētes. Sed maxime hoc difficile eſt in eo, qui circa hoc uehemēter afficitur, utpote non habens perfectā uirtutē modificantē has paſſiones. Et ideo ſi accipiatur hoc mō perſeuerātia, nō eſt uirtus pfecta, ſed eſt quoddā imperfectum in genere uirtu H tis. Si autē accipiamus perſeuerātiā ſecundū quod aliquis in quocunq; bono difficili diu perſiſtit, hoc pōt conuenire ēt habenti pfectā uirtutē, cui ēt ſi perſiſtere ſit minus difficile, perſiſtit tn̄ in bono magis perfecto, unde talis perſeuerātia pōt eſſe uirtus, quia perfectio uirtutis magis attenditur ſecūdū rationē boni, quàm ſecundum rationem difficilis.

Ad II. Dicēdū, ꝙ eodē nomine qn̄que nominatur, & uirtus, & actus uirtutis, ſicut Aug. dicit ſuper Ioā.* Fides eſt credere qđ I non vides. Poteſt tn̄ contingere, ꝙ aliquis habeat habitum uirtutis, qui tn̄ non exercet actum, ſicut aliquis pauper habet habitū magnificentię, cum tn̄ actum nō exerceat. Qn̄que uerò aliquis habens habitum incipit quidē exercere actum, ſed nō perficit, puta, ...

ad verificandum, ꝙ aliquis actus ſit motus, ſufficit ꝙ inchoatus motus ſucceſsiue ſit. Si enim non conſumatur, non ſequitur. ergo perſeuerantia non fuit perſeuerantia, ſicut non ſequitur, ergo motus non fuit motus: ſed ſequitur, ergo perſeuerantia non eſt conſumata, ſicut ergo motus non eſt conſumatus.

¶ Ad verificandum verò de aliquo actu quòd eſt perſeuerantia conſumata, oportet terminum conſumationis expectare, & tunc poteſt primo dici, ꝙ eſt perſeuerantia cōſumata, qn̄ tunc eſt in ſuo termino, nec aliud eſſe requirit. Sicut motus conſumatus non niſi in termino poteſt primo dici motus conſumatus, non curando in propoſito quomodo terminetur poſitiue, uel negatiue. Negatur ergo, ꝙ ſectātes D.Tho. doctrinā de perſeuerantia, oporteat illa concedere, quæ arguens affert. Actus ſiquidē perſeuerādi vſq; ad mortem habuit hanc veritatē in vita, ꝙ iſte perſeuerat. Nec per mortem fit perſeuerantia, ſed in illo inſtanti fit conſumata. Et propterea patet, quòd cum ſit actus virtutis perſeuerantiæ, ab illa denominatur perſeuerantia, & eſt perſeuerantia quando eſt ī ſucceſsione. Nec obſtat, quòd adhuc non ſit finis: quia non exigitur niſi ad conſumatā perſeuerantiam. Ad cāſum demum quinto loco dicitur, quòd de illo, qui moritur, verificatur perſeuerātia cōſumata, quia iam eſt inſtans conſumationis eius. In alio verò verificatur quòd perſeuerat, ſed nō conſumate, quia adhuc non eſt in termino. Vnde nullum incōueniens hic accidit, ex quo ponitur vnius terminus, & alterius non. Vnde patet, quod non ſequuntur ex Sancti Thomæ opinione, quæ arguens dicit, & quòd rationabiliter ponitur illa virtus ſicut magnanimitas.

¶ Ad ſecundum dubium dicitur, quòd ſicut per ſe conuenit homini, quòd generet hominem, & quòd leo generet leonem, & tamen poteſt impediri: ita per ſe conuenit perſeuerantiæ virtuti, ꝙ intendat perſiſtere vſque ad finem. Si tñ impeditur ab extra, hoceſt, per accidens, & nihil obſtare conſtat naturæ virtutis, cui ex propria natura conuenit inclinare in hoc, ꝙ perſiſtat vſque in finem. Argumentū A ergo nil obſtat doctrinæ authoris, niſi apud eos, qui putant naturales, & morales operationes, ſi poſſunt impediri, non per ſe conuenire ſuis principiis, quod eſt puerile, & ſatis rude.

ſi ædificator incipiat ædificare, & non compleat domum. Sic ergo dicendū eſt, ꝙ nomē perſeuerātiæ qn̄que ſumitur pro habitu quo quis eligit perſeuerare: qn̄q; aūt pro actu quo quis perſeuerat: & qn̄que quidem habens habitū perſeuerantiæ, eligit quidē perſeuerare, & incipit exequi aliquandiu perſiſtendo, non tñ complet B actum, quia non perſiſtit vſq; ad finem. Eſt aūt duplex finis. Vnus quidem, qui eſt finis operis, alius aūt qui eſt finis humanæ vitę. Per ſe autem ad perſeuerātiam pertinet, vt aliquis perſeueret vſq; ad terminum virtuoſi operis, ſicut ꝙ miles perſeueret vſq; ad finē certaminis, & magnificus vſque ad conſumationem operis. Sunt aūt quædam virtutes, quarum actus per totam vitam debēt durare, ſicut fidei, ſpei, & charitatis, quia reſpiciunt vltimum finē C totius vitæ humanæ. Et ideo reſpectu harum virtutū, quæ ſunt principales, non conſumatur actus perſeuerantiæ vſque ad finē vitæ. Et ſm̄ hoc Augu. * accipit perſeuerantiam pro actu perſeuerantiæ conſumato.

Ad tertium dicēdum, ꝙ virtuti poteſt aliquid conuenire dupliciter. Vno modo, ex propria intentione finis, & ſic diu perſiſtere vſq; ad finem in bono, pertinet ad ſpecialem virtutem, quæ dr̄ perſeuerantia, quæ hoc intendit, ſicut ſpecialem finem. Alio D modo ex comparatione habitus ad ſubiectum, & ſic immobiliter perſiſtere cōſequitur quamlibet virtutem, inquantum eſt qualitas difficile mobilis.

Articvlvs II.

Vtrum perſeuerantia ſit pars fortitudinis.

Ad secundum ſic procedit. Vr̄, ꝙ perſeuerantia non ſit pars fortitudinis. Quia vt Phil. dicit in 7. Ethic. * perſeuerantia eſt E circa triſtitias tactus: ſed huiuſmodi pertinet ad temperantiam. ergo perſeuerātia magis eſt pars tēperantiæ, quàm fortitudinis.

¶ 2. Præt. Oīs pars virtutis moralis ē circa aliquas paſſiones, quas virt⁹ moralis moderatur: ſed perſeuerantia nō importat moderātiā paſſionū, quia quanto vehemētiores fuerint paſſiones, tāto aliquis ſm̄ rationem perſeuerās laudabilior videtur: ergo uidetur, quòd perſeuerantia non ſit B pars alicuius uirtutis moralis, ſed magis prudentiæ, quæ perficit rationem.

¶ 3. Pręt. Aug. † dicit in li. de perſeuerantia, ꝙ perſeuerantiā nullus pōt amittere, alias aūt virtutes poteſt homo amittere: ergo perſeuerantia eſt potior omnib. alijs virtutibus: ſed virtus principalis eſt potior quàm eius pars: ergo perſeuerantia non eſt pars alicuius virtutis, ſed magis ipſa eſt virtus principalis.

Sed contra eſt, quòd Tull. * C ponit perſeuerātiam partem fortitudinis.

Respon. Dicendū, ꝙ ſicut ſupra dictū eſt, * virtus principalis eſt, cui principaliter aſcribitur aliquid quod pertinet ad laudē virtutis, inquantum. ſ. exercet illud circa propriā materiā, ī qua difficillimū, & optimū eſt illud obſeruare. Et ſm̄ hoc dictū eſt, * ꝙ fortitudo eſt principalis virt⁹, quia firmitatem ſeruat in his, in quib. difficillimum eſt firmiter perſiſtere. ſ. in periculis mortis. Et ideo neceſſe eſt, ꝙ fortitudini ad D iungatur ſicut ſecundaria uirtus principali omnis illa uirtus, cuius laus conſiſtit in ſuſtinēdo firmiter aliquod difficile. Suſtinere aūt difficultatem, quæ prouenit ex diuturnitate boni operis, dat laudem perſeuerantiæ: nec hoc eſt ita difficile, ſicut ſuſtinere pericula mortis. Et ideo perſeuerantia adiungitur fortitudini, ſicut [d] uirtus ſecundaria principali.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ annexio ſecūdarię uirtutis ad prīcipalem non ſolū attēditur ſm̄ E materiā, ſed magis ſm̄ modum: quia forma in unoquoq; potior eſt, quàm materia. Vnde licet perſeuerantia magis uideatur cōuenire ī materia cū tēperātia, quàm cū fortitudine, tñ in modo ma-

¶ *Super Quæſtionis 137. Articu. ſecundum.*

In art. 2. eiuſdem quæſt. dubium ex Martino ibidem occurrit circa rationē in corpore articuli ad cōcluſione principalem, ſcilicet, Omnis illa virtus, cuius laus conſiſtit in ſuſtinendo aliqđ difficile, eſt adiūcta fortitudini ſicut ſecundaria principali: ſed laus perſeuerantiæ eſt in ſuſtinendo difficultatem ex diuturnitate boni operis. ergo. Probatur maior: quia fortitudo firmat animum in ſuſtinendo difficillima, quæ ſunt pericula mortis. Contra, inquit, Martinus, maior eſt falſa, quod probatur, qa alias ſequeretur, ꝙ omnis virtus eſſet adiūcta fortitudini, quia omnis virtus eſt circa difficile, & animum firmat contra aliquid difficile. Probatio quoq; maioris non infert apparenter, niſi virtutes, quæ ſunt circa eandem materiam, eſſe adiūctas. Et adhuc quæſtio eſt, an hoc ſufficiat. Iuſtitia enim perſeuerās facit ſuſtinere diuturnitatem operis iuſti, & ſic de aliis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd maior eſt veriſsima, & negatur ſequela. Et ad probationem dicitur, quòd falſum eſt, omnis virtutis laudem principaliter conſiſtere in ſuſtinendo aliquid difficile, cū iuſtitiæ laus conſiſtat in recte operando ad alium, & temperantiæ laus in moderatione. Et vt excludantur omnes apparentiæ, notato qđ diximus, ſcilicet, quod laus uirtutis illius conſiſtat principaliter in ſuſtinendo difficile. Nam dato quod omnis uirtus aliquo modo ſuſtinendi actum participaret, uel haberet, non tamen principaliter conſiſtit circa ſuſtinendū. Iam autem dictum eſt, quòd virtutes ex principali intentione penſantur. Et per hoc patet ſolutio obiectorum de iuſtitia, & alijs virtutibus perſeuerantibus ex conditione, non ex principali intentione, vt prædictum eſt.

Ex ca. 1. habetur & ca. 5 to. 7.

Li. 2. de inuētione in fo. 3. ante fi. li. Q. 123. arti. 11. & 1. 2. q. 61. ar. 3. & 4.

q. 123. ar. 11.

D. 1025.

¶*Super Quæſtio.137. Artic. 3.*

IN art 3. eiuſdem q. dubium ex Martino ibidem, q 2.occurrit, circa differentiam inter perſeuerantiam,& conſtantiam. Arguit ſiquidē dupliciter. Primò ſic. Continuet aliquis aliquem virtutis actum,& deinde ſola diuturnitate victus deſerat, talis nec perſeuerans,nec conſtans eſt. ergo conſtantia non reſpicit extrinſeca impedimenta, vt dicitur. Secundò, Ariſtoteles expreſſe ponit perſeuerantiam circa vehemētes triſtitias, &c.ergo in vſu terminorum debemus conformati antiquis doctoribus, niſi conſtet de abuſu. (D.1025.)

¶Ad hoc dicitur, quòd dupliciter aliquis poteſt continuare actum virtutis, primo ex intentione diuturnitatis, Et ſic inchoans, & aliquanto tempore continuans, & victus poſteà diuturnitate deſiſtēs, habuit quidem perſeuerantiæ actum, ſed adueniente oppoſito, factus eſt mollis. Si verò continuauit actum ex conditione virtutis, & poſt occurrente diuturnitate ſuperante, deficit, in mollitiem declinauit, non ex contrario,ſed ex priuatiuo, hoceſt, non ex perſeuerautia, ſed ex nō mollitie. (Q. præc. ar. 5.)

¶Ad ſecundum verò dicitur, quod licet Ariſto. perſeuerantiæ nomine vſus fuerit in habitu cohibitiuo triſtitiarū imperfecto in genere virtutis: ex hoc tamen non ſequitur quòd ſit abuſus vti eodem vocabulo in habitu virtutis circa diuturniratē, quam uocabulum perſeuerantiæ reſpicere magis cōſtat,quam triſtitias. Perſeuerans enim communi, & frequēti vſu dicitur, qui diu durat in aliquo. Et ſimpliciter perſeuerans, qui vſque ad finem durat in opere. (Lib.1.in ſō. Scipionis ī fol. 2. ante med. libri. Q. 128. argumen.6.)

gis cōuenit cum fortitudine, inquantum firmitatē ſeruat cōtra difficultatem diuturnitatis. F

Ad secvndvm dicendum, ꝙ illa perſeuerātia,de qua loquitur Phil.non moderatur aliquas paſſiones, ſed cōſiſtit ſolū in quadā firmitate rōnis,& voluntatis.Sed perſeuerantia ſ̃m quod ponitur virtus,moderatur aliquas paſſiones. ſ. timorem fatigationis, aut defectus propter diuturnitatem. Vnde hæc virtus d eſt in iraſcibili, ſicut& fortitudo.

Ad tertivm dicendū, ꝙ Auguſ.ibi loquitur de perſeuerātia, non ſ̃m quod nominat habitū virtutis,ſed ſ̃m quod nominat actum virtutis continuatum vſq; in finē, ſ̃m illud Matth.24. Qui perſeueraureit vſq; in finem, hic ſaluus erit.Et ideo contra rōnem perſeuerantiæ ſic acceptæ eſſet, quòd amitteretur, quia iam non duraret vſque in finem. G

Articvlvs III.

Vtrum conſtantia pertineat ad perſeuerantiam.

AD tertivm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ conſtantia non pertineat ad perſeuerantiā. Conſtātia eñ pertinet ad patientiam, vt ſupra dictū eſt: * ſed patientia differt à perſeuerātia.ergo conſtātia non pertinent ad perſeuerantiā.

¶2.Præt. Virtus eſt circa difficile bonum:ſed in paruis operib. cōſtantem eſſe,non videtur eſſe difficile, ſed ſolum in operibus magnis, quæ pertinent ad magnificentiam: ergo conſtantia magis pertinet ad magnificentiam, quàm ad perſeuerantiam. I

¶3.Pręt.Si ad perſeuerantiā pertineret cōſtātia, in nullo videretur à perſeuerātia differre, quia vtrūque immobilitatē quandam importat: differrūt aūt.Nā Macro.* cōdiuidit conſtātiā firmitati, per quā intelligitur perſeuerantia, vt ſupra dictum eſt.† ergo conſtātia non pertinet ad perſeuerantiam.

Sed contra eſt, ꝙ aliquis dr̃ eſſe conſtans ex eo, ꝙ in aliquo ſtat:ſed immanere aliquib. pertinet ad perſeuerātiam, vt patet ex diffinitione quam Andronicus ponit: ergo conſtantia pertinet ad perſeuerantiam. K

Respon. Dicendum, ꝙ perſeuerantia, & conſtantia cōueniūt quidem in fine:quia ad vtrumq; pertinet firmiter perſiſtere in aliquo bono. Differunt aūt ſ̃m ea, quæ difficultatē afferunt ad perſiſtendum in bono. Nam virtus

perſeuerantiæ proprie facit firmiter [...]
minem in bono contra difficultat[...]
nit ex ipſa diuturnitate actus:conſt[...]
firmiter perſiſtere in bono contra [...]
quæ prouenit ex quibuſcumque [...]
impedimentis. Et ideo principalior [...]
nis eſt perſeuerantia, quàm conſt[...]
cultas,quæ eſt ex diuturnitate actus[...]
actui virtutis, quàm illa, quæ eſt ex [...]
pedimentis.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ ext[...]
menta perſiſtendi in bono præcipue [...]
ſtitiā inferunt: circa triſtitiā aūt eſt pa[...]
ctum eſt.* Et ideo conſtantia ſecūdū [...]
uenit cum perſeuerantia: ſecūdum [...]
ficultatem inferunt, conuenit cum p[...]
autem potior eſt: & ideo conſtantia [...]
ad perſeuerantiam, quàm ad patientia[...]

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ in magn[...]
ſiſtere, difficilius eſt: ſed in paruis, & [...]
perſiſtere habet difficultatem, & ſi n[...]
dine actus quam reſpicit magnific[...]
ipſa diuturnitate quā reſpicit perſeu[...]
conſtantia poteſt ad vtrumque perti[...]

Ad tertivm dicendum, quod [...]
tinet quidem ad perſeuerantiam, [...]
uenit cum ea, non tamen eſt idem [...]
differt ab ea, vt dictum eſt.

Articvlvs IIII.

Vtrum perſeuerantia indigeat auxilio gratiæ.

AD qvartvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ perſeuerantia non indigeat auxilio gratiæ. Perſeuerantia enim eſt quædam virtus, vt di[...]
ctum eſt: * ſed virtus, vt Tullius
dicit in ſua Rhet.† agit in modū
naturæ. ergo ſola inclinatio virtu
tis ſufficit ad perſeuerandum. Nō
ergo ad hoc requiritur aliquod
auxilium gratiæ.

¶2. Pręt. Donum gratiæ Chriſti
eſt maius, quàm nocumentū, q[...]
Adā intulit, vt patet ad Rom.5.
ſed ante peccatū ſic cōditus fuit
homo, vt poſſet perſeuerare p id
quod acceperat, ſicut Augu. dicit
in lib. de correct. * & gratia. ergo
multo magis homo per gratiam
Chriſti reparatus, pōt perſeuera-
re abſque auxilio nouæ gratiæ.

¶3. Præt. Opera peccati quando-
que ſunt difficiliora, quàm opera
virtutis. vnde ex perſona impio-
rū dr̃ Sap.5. Ambulauimus vias
difficiles: ſed aliqui perſeuerāt in
operibus peccati abſque alterius
auxilio. ergo ēt in operibus virtu-
tum pōt homo perſeuerare abſ-
que auxilio gratiæ.

Sed contra eſt, quod Augu.
dicit in lib. de perſeuerātia.* Aſ[...]
ſerimus donum Dei eſſe perſe[...]
rantiam, qua vſque ad finē perſe-
ueratur in Chriſto.

Respon. Dicendum, quòd ſ[...]

cut ex dictis patet,* perſeuerãtia dupliciter dicitur. Vno modo, ꝓ ipſo habitu perſeuerãtiæ ſ̃m qđ eſt uirtus. & hoc modo indiget dono habitualis gratiæ, ſicut & cæteræ uirtutes infuſæ. Alio mõ põt accipi pro actu perſeuerãtiæ durante uſq; ad mortem. Et ſ̃m hoc non indiget ſolũ gratia habituali, ſed ẽt gratuito Dei auxilio B conſeruãtis hominẽ in bono uſque ad finem uitæ, ſicut ſupra dictum eſt,* cum de gratia ageretur. Quia cum lib. arbit. de ſe ſit uertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præſentis uitę, non ſubeſt poteſtati lib. arb. ẽt per gratiam reparati, ut ſe immobiliter in bono ſtatuat, licet ſit in poteſtate eius, quòd hoc eligat. Plerunque enim cadit in noſtra poteſtate electio, ſed non executio.

Ad primvm ergo dicendum, C ꝙ virtus perſeuerantiæ quantum eſt de ſe, inclinat ad perſeuerãdũ, quia tñ habitus eſt quo quis vtiť cũ uoluerit, non eſt neceſſariũ, ꝙ habẽs habitum uirtutis, immobiliter, utatur eo uſque ad mortem.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ ſicut Aug. dicit in lib. de cor. & grã,* primo hoĩ datũ eſt nõ ut ꝑſeueraret, ſed vt perſeuerare poſſet per liberum arb. quia nulla corruptio tũc erat in humana natura, quæ ꝑſeuerandi difficultatẽ ꝓberet. Sed nunc prædeſtinatis ꝑ gratiã Chriſti, non ſolum datur ut perſeuera D re poſſint, ſed ut perſeuerent. Vnde primus homo, nullo terrente contra Dei terrentis imperium libero uſus arbitrio, non ſtetit in tanta felicitate cum tanta non peccandi facilitate: iſti autem ſæuiente mundo ne ſtarent, ſteterunt in fide.

Ad tertivm dicendum, quòd homo per ſe poteſt cadere in peccatum: ſed nõ poteſt per ſe reſurgere a peccato ſine auxilio gratiæ. Et ideo ex hoc ipſo quòd homo cadit in peccatum, quantum de B ſe eſt, facit ſe in peccato perſeuerantem, niſi gratia Dei liberetur. Non autem ex hoc quòd facit bonũ, facit ſe perſeuerantẽ in bono, quia de ſe potens eſt peccare: & iõ ad hoc indiget auxilio gratiæ.

Qvaestio CXXXVIII.

De vitijs oppoſitis perſeuerantiæ, in duos articulos diuiſa.

C Deinde conſiderandum eſt de vitijs oppoſitis perſeuerantiæ.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, De mollitie.

¶ Secundò, De pertinacia.

Rticvlvs primvs.

Vtrum mollities opponatur perſeuerantiæ.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̃, quòd opponatur perſeuerãtiæ, quia ſuper illud 1. ad Corinth. 6. Neq; adulteri, neq; mol- D les, neque maſculorum concubitores, glo.* exponit molles, ideſt, pathici, hoc eſt, muliebria patientes: ſed hoc opponitur caſtitati: ergo mollities non eſt uitiũ oppoſitum perſeuerantiæ.

lum, & malum quidem ſufficienter, ad bonum autem non, iuxta illud: Perditio tua Iſrael ex te, ſalus autem ex me, oportet, quòd cauſetur, vel ab habitu: vel extrinſeca cauſa. Et ſi ab aliquo habitu cauſari ſufficienter ponitur, neceſſe eſt, quòd habitus ille ſic perficiat voluntatem, vt immobilitet ipſam in appetitu boni: alioquin nunquam ſufficiens cauſa perſeuerantiæ ponitur. Nam ſi non immobilitat liberũ arbitrium, remanebit vertibile ad malum, & conſequenter non (ſufficiente tali habitu ad retrahendum ab appetitu mali) appetet qñque malum, & ſic non perſeuerabit vſque ad mortem. Efficacia ergo requiſita ad habitum, ſufficiẽtem cauſam perſeuerantiæ actualis vſq; ad mortẽ in noſtra voluntate, eſt immobilitate liberum arbitrium ad bonum. Et propterea intuitus hoc author, quia quæſtio erat, an poſito habitu virtutis perſeuerantiæ, &c. remaneret indigẽtia alterius gratiæ Dei, radicalẽ cauſam attulit, quare habitus relinquit indigentiã talem, quia, ſcilicet, non immobilitat voluntatem ad bonũ: ſed relinquit ipſam vertibilem ad malũ. Ex hoc autẽ, quòd non ſufficienter cauſatur talis perſeuerãtia à voluntate informata charitate ſubintellecto generali auxilio Dei, manifeſte patent duo. Primum eſt, quòd remanet homo indigens ad talem perſeuerantiam ſpeciali Dei auxilio protegentis, & cuſtodientis hominem ne declinet ad malũ: quoniam hoc maximũ bonum eſſe cõſtat, & ab extrinſeco oportet cauſari, ex quo ab intrinſeco ſufficientem cauſam in via hac non habet, niſi quis tale, & tm̃ bonum a caſu ponat, aut abſque propria cauſa ſufficiente, quod eſt ridiculum. Secundum eſt, quod authoris reſponſio directe ſatisfecit argumento radicalẽ cauſam aſsignãs, quare habitus virtutis non ſufficit cauſare perſeuerantiã actualem vſque ad mortem, ac per hoc, quare relinquit indigẽtiã diuini auxilij ad talẽ perſeuerantiam. Vnde cum arguens dicat. Nemo dubitat, an opus virtutis ſit neceſſario eliciendũ, dicitur E quòd licet non dubitet de hoc: dubitat tamẽ, an habitus virtutis ſit tãtæ efficaciæ, quòd ſit ſufficiens cauſa perſeuerandi vſq; ad mortem. Et ad declarandum, ꝙ omnis noſter in via habitus eſt ſufficiens, reddita optime eſt ratio, quia non immobilitat ad bonum. Et ſi hoc penetraſſet arguens, non oppoſuiſſet quæſtionem alio modo, quàm ab authore formetur. Dicta enim ratio omnem difficultatem excludit, & cauſam aſsignat indigentiæ extrinſecæ cauſæ, quæ proculdubio eſt Deus.

¶ In eodem quarto ar. in reſponſione ad tertium, dubium occurrit ex Martino ibidem arguente contra hanc rñſionem, ꝙ non ſatisfacit, quia ſupponit vnum, cuius contrarium argumentũ nititur probare, nec tamen illud ſolutio euacuat. Supponit enim ꝙ homo põt de ſe peccare, & tamẽ non poteſt per ſe reſurge A re à peccato: immo nec bonum facere. Contra quod directe ꝓcedit argumentum quo arguitur, quòd opera peccati ſunt difficiliora quam opera virtutis, & ideo videtur mihi, quòd niſi ad hoc reſpondeatur, non eſt ſufficienter ſolutum.

¶ Ad quod dicitur, quòd reſponſio authoris directe tendit, & ſatisfacit argumento quo ad principalem difficultatem eius, ſcilicet, quare homo poteſt ſeipsũ peccando facere ꝑſeuerantem in peccato, & non poteſt bene operando facere ſe perſeuerantem in virtute vſque ad mortem. Hæc enim difficultas euacuatur per hoc, quòd homo peccando cõſtituit ſe in ſtatu, vnde non poteſt reſurgere, & propterea remanet perſeuerãs in malo vſque ad mortem, quantum eſt ex ſe ſed virtuoſe agendo nõ poteſt ſe ſtatuere in ſtatu, vnde non poſsit ex ſeipſo declinare. Ex hac autem vniuerſali conditione cuiuſque peccati mortalis, & cuiuſcunque operis meritotij patet, quòd nihil obſtare relinquitur illud aſſumptum, ſcilicet, opeca peccati ſunt quandoque magis difficilia, quam opera virtutis. Hæc eſt enim vna particularis in nullo obſtans vniuerſali cõditioni mortalis peccati, & meriti, ex qua ſatiſfit in litera argumẽto. Et propterea nõ opus fuit, quòd author in litera aliter reſponderet.

In 1. ad Cor.

Glo. interlinearis. ibid.

¶ Super Queſtio. 138. Art. primum.

In ar. 1. q 138. dubia multa occurrunt ex Martino in eodem trac. in q. de mollitie. Primũ eſt circa illud quod in corpore articuli dicitur. ſ. Secundum Philoſophum proprie mollis dicitur, qui recedit a bnbo ex triſtitia cauſata ex defectu delectationum, quaſi cedens debili mouenti. Contra hoc ſiquidem dupliciter procedit. Primò, arguendo quòd non ſolum tali triſtitiæ cedens eſt mollis, ſed ẽt cedens a quibus triſtitiis, ex poſitiuis cauſis afflictiuis, cauſatis. Secundò, ꝙ non omnis cedens tali triſtitiæ, ita vt recedat a bono, eſt mollis, & ad primũ quidem multa affert. Sed quoniam primum non eſt contra authorẽ quamuis arguens putauerit, & dixerit ſe impugnare in hoc, S. Tho. ideo non affero ſua argumenta, ſed oſtendo vnde non intellexerit authorẽ. Ly enim, proprie, in hac litera æquiualet ad ly principaliter, & non equiualet ad ly ſolum, vt iſte interpretatus eſt: ita quòd non eſt ſenſus literæ, ꝙ mollis eſt ſolum recedens a bono propter triſtitiam ex carentia delectationum cauſata: ſed eſt ſenſus quòd mollis eſt principaliter recedens a bono propter huiuſmodi triſtitias. Vnde in hac eadem litera dr̃, ꝙ mollis eſt, qui de facili recedit a bono propter difficilia, q̃ ſuſtinere non poteſt. Per hæc enim verba in principio corporis articuli, author diffinit mollem. Et poſtmodum excludens cũ, qui a magnis triſtitijs vincitur a numero molliũ, tres gradus retrahentium a bono ponit. ſ. metum, delectabile, & carentiam delectatio-